

reflexions:
La pobresa
amb ulls d'infant

Resum d'idees, reflexions i arguments sobre com podem ajudar les famílies, acompanyar l'escola, fer possible el joc i la participació, acollir els malestars.

3. DE QUINES OPORTUNITATS DISPOSEN
ELS NOSTRES INFANTS?

Palau Macaya

Obra Social "la Caixa"

3 DE QUINES OPORTUNITATS DISPOSEN ELS NOSTRES INFANTS?

Resum d'idees del seminari Acompanyar l'escolaritat, dins del cicle La pobresa amb ulls d'infant.

Cal diagnosticar un infant que viu immers en un entorn ple de dificultats? Necessita un diagnòstic que ens permeti trobar-li una solució o recepta? Des de la mirada de l'adult, aquesta és la nostra resposta habitual: fragmentada i lineal, quan els infants en situació de pobresa no necessiten prestacions o receptes, sinó més aviat un conjunt d'oportunitats que els permetin viure i construir entorns de felicitat i oportunitats.

Quina hauria de ser la nostra missió, com a adults? Fer possible que, en diferents moments i situacions de les seves vides, es produeixi tot allò que serà determinant per a la seva construcció com a persones. Tot allò que donarà resposta a les seves necessitats i que donarà sentit a les seves vides. Cal que ens preguntem què és allò que ens alimenta realment.

Retalls i alguns testimonis del seminari

Palau Macaya, Barcelona

Juliol del 2015

Aquests darrers mesos, i a partir d'una petició de Jaume Funes i de l'Obra Social "la Caixa", un grup de professionals del sector de l'acció social sensibles davant del fenomen de la pobresa a Catalunya hem desenvolupat un espai de debat que ha tingut com a centre reflexionar intentant reconèixer i situar les situa-

cions de pobresa i desigualtat que viuen els infants a casa nostra, i atendre en particular les respostes que els estem oferint des de la perspectiva dels drets d'infància.

Aquest seminari ha dut per títol *Créixer, participar i jugar*, atès que el nostre enfocament sempre ha estat des de la mirada del lleure i el temps d'esbarjo, oci i diversió dels infants, i com s'ha vist afectat per les noves situacions de pobresa que es viuen a casa nostra.

La pobresa amb ulls d'infant ha perseguit un objectiu doble: d'una banda, construir un discurs nou sobre com la pobresa i la desigualtat afecten la infància i l'adolescència avui, i, de l'altra, com dissenyar propostes d'atenció estables que perdurin en el temps, més enllà de les dificultats actuals.

I. Guió i continguts de treball: construcció de les sessions

A continuació, es descriuen únicament els aspectes més significatius que s'han treballat al seminari, en forma de relat breu. El detall de continguts i l'acta de cadascuna de les sessions els trobareu en el document annex.

1. Els temps de la infància, el lleure i els drets dels infants

10 de novembre de 2014

Ens preguntem quines són les conseqüències que la pobresa actual està tenint sobre les trajectòries dels infants en moltes llars a Catalunya. El patiment de les famílies i

la falta d'oportunitats són les dues idees principals que construeixen el nostre debat.

Com s'ha vist afectat per la pobresa estructural i per les noves pobreses, el temps de lleure? Quants infants o joves se senten pobres? Com es viu des d'una mirada subjectiva? El temps de lleure com un dels espais principals per construir felicitat.

2. Relació entre lleure i pobresa: efectes i empobriment en les respostes

9 de desembre de 2014

Els drets dels infants a construir-se jugant. Els drets dels infants a créixer, madurar i ser persones de manera creativa. Els empobriments actuals no són més que una crisi que arriba i que incrementa un espai ja en crisi. Quins són els recursos, els establiments o els serveis que es posen a disposició dels infants que viuen en situació de pobresa?

3. Actuacions per posar en valor: temps de lleure i acció comunitària

26 de gener de 2015

Compartim experiències amb Felipe Campos Rubio, director de l'AE Itaca, i Daniel Osias Valverde, director tècnic de la Fundació Marianao.

Es destaca el valor i la rellevància de la tasca de suport i prevenció que tenen les entitats socials al territori, arribant allà on l'Administració no pot arribar. Les organitzacions d'acció social a Catalunya esdevenen un bon exemple que permet cobrir buits que no cobreixen les famílies, i també per fer d'altaveu quan els drets dels infants queden vulnerats.

4. El dret al lleure a Catalunya: estat de la qüestió

23 de febrer de 2015

Compartim diàleg amb Bernat Albagés i Blasi, adjunt i assessor en matèria d'infància i educació al Síndic de Greuges. Ens presenta les conclusions principals de *l'Informe sobre el dret al lleure educatiu dels infants a Catalunya*.

5. El paquet d'oportunitats educatives que necessiten els infants

23 de març de 2015

El debat en aquesta sessió ens permet reflexionar sobre quina és la relació entre lleure i pobresa i les limitacions que comporta una situació de pobresa en l'exercici del dret al lleure. També identificant les tipologies de lleure que es donen en entorns vulnerables i si es produeix alguna forma de discriminació per falta d'accés o per predomini d'alguna forma per damunt de les altres.

D'altra banda, durant la sessió hem reflexionat sobre les condicions i els criteris que s'han d'incorporar en qualsevol programa o iniciativa orientada a treballar amb infants. Alhora, a la darrera part de la sessió hem reflexionat sobre la dimensió del lleure en l'àmbit del treball amb adolescents.

6. L'acció social a l'espai públic a través de la dinamització cultural i artística

4 de maig de 2015

Compartim diàleg i experiència amb Senén Roy Català, tècnic de dinamització sociocultural de l'Ajuntament de Granollers. El debat gira al voltant de tres eixos: el treball a l'espai públic, la infància i l'adolescència a l'espai públic i la funció de l'educació.

Roy ens aproxima a la realitat de l'educació social des de la dimensió de la cultura i el treball comunitari i en xarxa. El projecte A les places és un bon exemple de com es pot treballar la inclusió social dels infants i els joves a través de l'art i la cultura.

II. Notes per renovar el discurs sobre infància, pobresa i temps de lleure. Relatoria i principals aprenentatges assolits

Un dels aprenentatges principals que hem fet al llarg del seminari té a veure amb entendre com el temps de lleure esdevé un dels temps principals per construir felicitat i per assegurar la construcció de ciutadania. L'educació en el lleure és un dret bàsic de la infància que necessàriament ha d'incorporar mesures per a la igualtat d'oportunitats i garantir escenaris de cohesió, convivència i socialització entre iguals.

A banda, i des de la lectura del temps dels infants, el temps de lleure en molts casos queda subordinat a altres temps que de vegades es consideren més importants, sense tenir en compte que la vida de l'infant es construeix, en bona mesura, a partir del temps de joc, el temps de relació, el temps d'esbarjo o el de descans, fins i tot. Durant el seminari ens hem preguntat moltes vegades què és, realment, el que alimenta els nostres infants. O, dit d'una altra manera: quan construïm respostes des de la nostra posició d'adults, estem pensant de debò en allò que necessiten els infants? Ho fem des de la mirada dels infants realment? O més aviat reproduïm respostes i inèrcies que s'han mostrat del tot ineficients... i que fins i tot, de vegades, generen encara més dolor i patiment a l'infant i a les seves famílies?

Però quina és la realitat actual sobre el dret al lleure al nostre entorn?

Javier Martos situa, a l'article "Benestar infantil en països rics", les principals taxes de desigualtat i pobresa infantil a l'entorn UE, i alhora en destaca els pilars estratègics principals que han de regir les polítiques de benestar al nostre entorn, i que la UE acaba de recomanar als seus estats membres sota el títol *Invertir en els nens: trencar el cicle de la desigualtat*.

Aquesta recomanació suposa un marc europeu coherent per al desenvolupament de les polítiques nacionals de lluita contra la pobresa infantil i la promoció del benestar dels infants. Un dels seus pilars bàsics té a veure amb el fet que ens ocupa i s'expressa en aquests termes:

(...) "El dret dels infants a la participació, a través del suport a les iniciatives d'estímul de la participació en la vida cultural, esportiva i el seu dret al joc, establint mecanismes de participació en les decisions que afecten les seves vides".

Quan ens preguntem quina és la situació sobre aquest dret a Catalunya, el que hem observat de manera evident és que les condicions d'accés al lleure són desiguals. Es produeixen diferències que es troben subjectes a l'estatus socioeconòmic, educatiu i per les ocupacions de les famílies. Així ho explica Bernat Albagés, adjunt al Síndic de Greuges en matèria d'infància, que ens revela tres grans evidències:

a) L'informe descriu quin és l'estat sobre el dret al lleure reconeixent les desigualtats presents i evidenciant com el dret al lleure dels infants no queda garantit. Un

dèficit important té a veure amb el seu reconeixement, en tant que la funció del lleure en molts casos queda supeditada a una funció subsidiària, en complementarietat a altres àmbits o altres temps de l'infant.

b) Destaca també quines són les desigualtats que es donen en aquest àmbit. Trobem, per exemple, dos col·lectius especialment vulnerables: els infants amb discapacitat i els infants en situació de pobresa. De vegades ens trobem activitats amb un caire poc inclusiu que generen dificultats per integrar els infants amb discapacitat o en situació de pobresa, etc. No s'han pensat mesures compensatòries per garantir la manca de mesures de suport, de beques o polítiques d'igualtat d'oportunitats, etc. Aquesta és una demostració que realment no es reconeix per igual el dret al lleure de tots els infants.

c) Tot i que l'informe reconeix que més del 75% dels infants a Catalunya participen en activitats extraescolars d'alguna mena (esportives, culturals i de lleure), aquesta oferta es concentra principalment en les primeres etapes evolutives de l'infant, mentre que en el cas de l'adolescència l'oferta és molt més reduïda o inexistent, en molts casos.

En el capítol relatiu a les polítiques públiques que fomentin la igualtat d'oportunitats en l'accés i el reconeixement d'aquest dret, ens trobem davant de nous desequilibris. Per exemple, tenint en compte que a Catalunya es disposa al voltant de 9.000 beques l'any, hem de pensar que l'índex de pobresa se situa en més de 380.000 infants pobres. Per tant, el marge de millora, en aquest sentit, és molt gran.

Tot i que el lleure es reconeix com un dret a la carta de drets dels infants, ja hem vist que aquest dret no es reconeix de la mateixa manera per les institucions públiques. Què passa amb el lleure dels pobres? Com s'etiqueten els infants en funció dels recursos disponibles? Parlem dels joves expedientats. **El lleure es converteix, doncs, en un factor de vertebració i cohesió, o més aviat al contrari, en un determinant de desigualtat en funció del barri on visquis o el nivell de renda disponible?**

Perquè, realment, quina és la missió que té el lleure? Quina valoració en fem?

D'entrada, caldria preguntar-nos quina és la funció i la missió que atribuïm al lleure educatiu. Entenem el lleure des d'una funció preventiva, o més aviat l'entendem com un temps de guarda i custòdia dels infants?

Per què en diem *educatiu*? Per què aquesta mania de justificar el temps de lleure? El valorem com una oportunitat o creiem que el lleure esdevé un espai compensatori?

Tot allò que es defineixi com un element complementari de la vida d'un infant sempre serà susceptible de beques i ajudes, sotmès a la voluntat o a la subsidiarietat. Tot allò que estigui col·locat dins de les respostes a les necessitats bàsiques de la infància podrem discutir a qui arriba, quan arriba, en quantes hores, però no ho col·locarem per la via de la concertació. No és cert que les famílies el primer que retallen és el temps de lleure. La immensa majoria dels pares, per tal de no aguantar el *brètol del seu fill* en l'adolescència, tant si tenen diners com si no, li donen diners per sortir de marxa.

L'espai i l'oferta de lleure no haurien de ser discriminatoris. Hauria de quedar clar que les famílies i les escoles no col·loquen els infants allà on tinguin males companyies i, per desgràcia, la pobresa, avui dia, és una mala companyia. Per tant, per què els infants pobres compensen i els de classe mitjana disposen d'oportunitats?

El temps de lleure hauria d'esdevenir una oportunitat per a tothom.

Cal entendre com el **temps de lleure esdevé un dels espais principals per construir felicitat**. Cal evitar que el temps de lleure s'entengui com a secundari o complementari del temps escolar. Aquest és un dels temps més importants per a infants i joves versus l'escola o l'institut. Es tracta d'un temps de trobada extraordinari per treballar competències clau: relacions entre iguals, sentiment de pertinença, experiències de seguretat i confiança, construcció del subjecte, etc. Per tant, també aquestes realitats serveixen com a espais per promocionar arguments per a la felicitat dels infants.

El lleure com a marc d'oportunitat: com podem no empobrir més amb les respostes?

Aquesta és una pregunta que ens hem formulat diverses vegades i que resulta del tot interessant: **Com podem no empobrir més amb les respostes?** De vegades, les respostes generen i provoquen una situació més gran de vulnerabilitat i de patiment als infants. Per tant, convé que ens preguntem com podem compensar els processos d'empobriment per promoure els canvis i apoderar les persones per disposar de les eines necessàries que els ajudin a sortir de les situacions de pobresa.

Podríem afirmar que les respostes que donem a l'empobriment des dels recursos existents propicien entorns de felicitat? De quines condicions disposen els

recursos actuals? Casals, espais diaris, centres oberts, quina és l'aportació de valor d'aquests recursos?

Entomem el debat assumint que els recursos d'infància que hi ha són limitats i dispers. A Catalunya no hi ha un model únic de recurs local d'infància, tot i que hi ha molt de recorregut i moltes entitats que es dediquen al treball en aquest sector. Tot i així, trobem molts desequilibris amb relació al territori, cosa que provoca desigualtats en funció de la població o el barri, ja que els recursos d'infància no es despleguen a tots els municipis com a recurs universal. Creiem, doncs, que caldria enfocar i ajudar a construir un recurs amb criteris comuns, amb caràcter universal, que generi entorns d'integració i aprenentatge, adaptat a les necessitats actuals de la infància i basat en les motivacions i els interessos dels infants i de les seves famílies.

És important que els espais diaris es visquin com a espais integrals, normalitzadors, diversos en oportunitats i estímuls per als infants. També és important que esdevinguin espais integrats al territori i que atenguin de manera preferent els infants i també les seves famílies. En aquest context de crisi i d'increment de demandes, cal dissenyar recursos d'atenció universals per a tota la infància d'un determinat territori, adaptant la intensitat i la forma de les intervencions per a cadascuna de les situacions que es presenten.

També es posa en evidència la necessitat d'obrir els recursos d'infància, i especialment els centres oberts, ja que en determinats barris només integren infants amb

problemàtiques socials associades, de manera que es converteixen en espais de segregació. Es considera la necessitat d'oferir espais integradors i normalitzadors com a fonament per aconseguir una veritable integració.

Quines experiències de treball singular hem trobat?

Si estem d'acord que el dret al lleure s'ha de garantir de la mateixa manera que el dret a la salut o el dret a l'educació, per què aquests drets es troben garantits a diferència del que passa amb el dret al lleure? Aquest és un dret que s'exerceix de manera col·lectiva, ja que el dret al joc reclama la necessitat d'estar acompanyat. Inevitablement, es tracta, per tant, d'un projecte comunitari.

En el marc dels recursos d'atenció a la infància, i des de la perspectiva comunitària, al llarg del seminari hem pogut conèixer algunes experiències del treball socioeducatiu. En destaquen, de manera singular:

L'**Associació Educativa Itaca**, a l'Hospitalet de Llobregat, planteja el projecte Oci al Barri, amb la voluntat d'aconseguir una eina en la dinamització comunitària a l'espai públic, vetllant per la qualitat de vida dels infants i els adolescents del barri de la Torrassa de l'Hospitalet de Llobregat. Les places del barri i l'espai públic són l'espai idoni on es fa més visible la riquesa i la complexitat d'intercanvi, l'entramat de llibertats i valors de la societat, i per això considerem aquest espai l'oportunitat i l'inici per poder oferir recursos a les persones en risc d'exclusió social, de forma holística i intercultural, fomentant la diversitat cultural, a través de l'animació i la dinamització de l'espai públic.

Els educadors que fan aquestes activitats al carrer construeixen un vincle amb els infants, els joves i els adolescents. Sortir al carrer, obrir portes i donar a conèixer les alternatives oferint un espai de lleure a un espai públic esdevé un dels primers reptes del programa. Un segon repte té a veure amb la necessitat de promoció dels espais públics com a espais de convivència.

El treball comunitari i l'acció social al barri de la Torrassa:

<https://www.itacaelsvents.org/ca/financament/ocialbarri.html>

La **Fundació Marianao**, a Sant Boi de Llobregat, fomenta i estimula la participació dels joves a través del programa Esfera Jove. És un programa universal i té la intenció que adolescents del barri, majors de 15 anys i fins a 25 anys, de la comunitat de Marianao desenvolupin un procés vital i disposin de l'oportunitat de transformar el seu barri.

La primera intervenció que volen fer parteix del mateix institut del barri, on es desenvolupa un primer procés de formació i acompanyament amb joves de tercer i quart d'ESO. Aquesta experiència de participació té com a objectiu acompanyar un grup de joves perquè identifiquin algun tipus d'aspecte del seu institut que els agradaria canviar, i així es du a terme una experiència pilot orientada a estimular una activitat de participació conduïda pels mateixos joves.

En un segon moment del curs, es proposa una formació més àmplia, al voltant del curs per a dinamitzadors juvenils. El que els interessa és que els joves visquin un

procés de protagonisme. La clau de l'èxit serà que la idea que sorgeixi d'aquest projecte sigui liderada pels mateixos joves. L'any 2006, un col·lectiu de joves va crear un projecte d'oci alternatiu de joves per a joves, el programa Ventepaká. Els participants volien impulsar una alternativa d'oci divendres i dissabtes a la nit, que s'ha consolidat com una proposta d'activitats culturals i esportives a la nit, al voltant del programa Ventepaká.

El projecte de participació amb joves a la Fundació Marianao:

http://www.marianao.net/ca/esfera-jove-participaci%C3%B3-social_5848

Senén Roy ens presenta el projecte de dinamització de l'espai públic A les places, un programa impulsat per l'Ajuntament de Granollers amb la implicació d'agents culturals i socials amb l'objectiu d'oferir activitats culturals i educatives als infants de la ciutat. **<http://wp.granollers.cat/alesplaces/>**

Ens preguntem què significa avui parlar d'espai públic i d'allò comunitari. Per què parlem tant d'aquestes qüestions. Per què és tan important parlar d'allò comú i comunitari. En el projecte **A les places**, el que es pretén és generar processos creatius en què els agents de la ciutat pensin en l'espai públic i en la infància i dissenyin coses plegats que funcionin. Aquests agents poden ser els mateixos infants que es troben a l'espai públic, però també poden ser persones que tinguin ganes de fer coses al voltant de l'infant en l'espai públic.

Aquesta experiència de treball al carrer ajuda a construir o dissenyar oportunitats

de participació, expressives i creatives, sense que l'empobriment monetari també empobreixi aquests aspectes de la vida dels infants i els adolescents als nostres barris. Podeu conèixer alguns detalls de l'experiència aquí:

<http://ineditviable.blogspot.com.es/2014/05/a-les-places-espai-public-cultura-i.html>

Però, arribats a aquest punt, quines són les oportunitats que mereixen els infants?

Quina concepció tenim respecte del treball integral en infància i sobre els recursos de què es disposa? Quines respostes són les més adients? Quins podrien ser els recursos més adients pensant a donar una cobertura integral als infants a casa nostra?

Qualsevol infant té escola, família, deures, temps per jugar, però quan aquests nois viuen una situació d'empobriment, la realitat és que els hem d'organitzar el temps d'oci, diversió i fins i tot, en alguns casos, organitzar-los els temps de sopars, dutxes, etc. Si, atesa la situació de pobresa que viuen moltes famílies, haguéssim de redefinir com ens hem d'aproximar a la infància, i després d'això haguéssim de garantir als nois un paquet d'oportunitats accessibles, hauríem de ser capaços de garantir una sèrie de pràctiques que els permetin sentir que formen part de la societat, i de la mateixa manera hauríem de garantir unes mínimes prestacions econòmiques a la família.

D'altra banda, quina part d'aquestes oportunitats que no són exclusivament acadèmiques, que no es troben únicament vinculades a l'aprenentatge de competències derivades de les necessitats del coneixement, tenen a veure amb nosaltres?

Quan parlem de recursos de proximitat, un conjunt de recursos que tenen el joc o la relació lúdica com a oportunitat central, no oferim més escola, oferim més joc.

Per tant, i en aquestes condicions, el repte més gran que tenim és el de no parcel·lar, intentant donar respostes esbiaixades i parcials a les necessitats que es presenten. El repte més important que tenim al davant és que ens costa donar a l'infant tot allò que necessita en aquell precís moment.

Pensem també que necessitem disposar d'espais comuns on passin coses. Espais de família, espais de trobada i convivència al barri. Continuem pensant que les escoles esdevenen espais interessants, més enllà que siguin l'espai on els mestres i els nens fan les activitats pedagògiques.

El que constatem i creiem que no hauria de passar és que els serveis o les activitats que oferim esdevinguin espais segregadors. Si construïm espais on només podem atendre un tipus d'infants, el que fem és provocar un dany irreparable per a aquell infant *vulnerable*. Aquesta concepció l'hem de començar a desterrar, perquè, desgraciadament, moltes de les polítiques que s'estan desenvolupant en molts territoris, i des d'un plantejament estrictament reactiu, estan oferint respostes des d'una lògica segregadora, espais que possiblement acaben construint etiquetes i que no contribueixen a la igualtat d'oportunitats.

Per què els menjadors escolars no poden ser espais que integrin les famílies?
Per què no es dóna valor al treball i l'aportació dels pares i mares? Si en lloc de

tenir personal auxiliar o monitors els pares es poguessin integrar en aquell espai, de ben segur que podríem oferir un espai amb un caire molt més normalitzat i comunitari, aquell caire que tindria el menjador, i la percepció de l'infant seria diferent. La família ha de tenir cura de la nutrició i pot participar perfectament en les respostes que s'estan impulsant en la lluita contra la pobresa en determinades realitats.

Des d'una visió crítica, podríem dir que està molt bé tirar endavant propostes de menjadors escolars, però aquesta resposta entra en conflicte directament amb la garantia que les famílies s'ocupin dels seus infants i els puguin alimentar i assistir amb dignitat. Aquesta, novament, és una resposta que estructura una mirada des de l'Administració protectora, assistencialista i que vulnera el principi d'igualtat d'oportunitats dels infants.

L'escola pública com a espai comú iguala, en el sentit que ofereix i dóna cabuda a tots els infants del territori. Tots els infants han d'anar-hi almenys fins als setze anys, mentre que, d'altra banda, no hem estat capaços de generar comunitat educativa per manca de voluntat, en molts casos, i també per un model de legislació que imposa un seguit de sabers i competències. El problema és que fora del que és l'horari lectiu les activitats que oferim, en molts casos, acaben replicant el model acadèmic de compensació, és a dir, ara que hem acabat el taller de ciències, comencem el taller de reforç escolar o el reforç de mates, i així contínuament seguim replicant inèrcies.

El que realment importa és que els nens i les famílies puguin viure i sentir que les escoles són i esdevenen un espai de referència al barri, una entitat significativa. Que el projecte educatiu, la vinculació a la comunitat, els seus mestres i tutors adults generin un bon vincle i vivències positives, construeixin un bon entorn, siguin sensibles, coneguin les aspiracions i el talent dels infants per poder compensar les diferències econòmiques, salvant així els possibles desequilibris o oferint les activitats que l'infant necessita.

Però, com es pot dissenyar un recurs integrador al barri? Com trobem un element integrador? Casa de família, casa de joc, espai familiar, casa dels infants... Hem de ser capaços de garantir un espai de referència al barri, on passin coses, que permeti la participació col·lectiva, on hi hagi activitats organitzades, no organitzades, professionals que ajudin, educadors, monitors, i on apareguin relacions diverses de convivència, relació i participació.

Aquesta és una de les idees més complicades de plasmar, si bé d'aquestes pràctiques i reflexions se'n recullen una sèrie d'aprenentatges que ens fan entendre el temps de lleure com una oportunitat extraordinària per a aquells infants que pateixen una situació d'empobriment, i que es poden destacar a partir d'aquests eixos principals:

- Cal assumir que els afers de la infància són afers comuns. Ocupar-se de la infància hauria de ser una prioritat per als poders públics i, per tant, una de les qüestions principals de l'agenda pública.

- El retorn a la comunitat i a allò comunitari es fonamenta en la recerca de solucions conjuntes entre tots els actors; per tant, la pobresa dels infants és una qüestió que ens afecta a tots.
- Cal que garantim l'accés universal a programes i accions en condicions d'igualtat, fent que les experiències esdevinguin oportunitats educatives.
- Les dificultats complexes no necessiten ampliació de burocràcia i documentació, sinó entramats de treball compartits, de treball conjunt. Quan es tracta de justícia social, la feina consisteix a construir i mantenir oportunitats.
- Reconsiderar la nostra mirada. No hi ha infància pobra, sinó infants condemnats a viure situacions d'empobriment. Les noves situacions de pobresa castiguen especialment i empobreixen les respostes que també estem oferint a l'infant.
- La complexitat actual i les situacions de desigualtat que es presenten reclamen respostes diferents també des d'una mirada complexa. Cal assegurar equips i programes, enfortint així les respostes que estem oferint a la infància.
- Les respostes actuals han de ser capaces d'entendre l'infant com a subjecte de drets. Cal situar l'infant al centre de les polítiques i considerar-lo protagonista principal de la seva trajectòria vital.
- Cal tenir en compte el temps de lleure com un dels espais principals per aprendre, per construir felicitat i de llibertat plena, superant el dilema clàssic i compensatori que atribuïm al temps d'oci i de lleure de manera habitual.

reflexions:
La pobresa
amb ulls d'infant

- Cal reclamar polítiques integrals d'atenció a la infància, donant valor a la necessitat de construir polítiques públiques que treballin per combatre les situacions de desigualtat que viuen els infants a casa nostra.
- Que integrin la dimensió de la participació, la mobilització i el compromís social i transformador com a palanques per a la promoció de la cohesió social i la convivència.

reflexions:
La pobresa
amb ulls d'infant

Coordinació i redacció: Josep Torrico Catalán,

a partir de les reflexions i les aportacions dels participants en els diàlegs:

Carmen Castrejón Barco, educadora social de la Fundació Comtal, Barcelona

Cristina Artacho, educadora social del Casal dels Infants per a l'Acció Social, Santa Coloma de Gramenet

Àgia Luna, directora de l'Associació Cultural Artixoc, Barcelona

Núria Esterri, gestora de projectes culturals a Artibarri, Barcelona

Daniel Osias Valverde, director de programes a la Fundació Marianao, Sant Boi

Felipe Campos i Rubio, director de l'AE Itaca, l'Hospitalet de Llobregat

Laura Crespo Mera, coordinadora de l'Esplai Club Infantil Bellvitge, l'Hospitalet de Llobregat

Cristina Ribes Esinosa, directora general de la Fundació Gasol

María Bruno, coordinadora de l'Àrea Jove Fundesplai

Òscar Barril, educador social de l'Ajuntament de Sant Cugat

Quima Oliver Ricart, coordinadora general d'UNICEF a Catalunya

Ana Bustamante, Fundació "la Caixa", tècnica del programa Caixa proinfància

Xavi Gómez Revuelta, educador social de Prograss

Àngels López, coordinadora del programa Caixa proinfància a Save the Children

També hem comptat amb els convidats:

Senén Roy Català, tècnic d'Acció Sociocultural a l'Ajuntament de Granollers

Bernat Albagés Blasi, adjunt al Síndic de Greuges i assessor en polítiques educatives

El projecte **Reflexions: La pobresa amb ulls d'infant**
és una iniciativa del Palau Macaya i CaixaProinfància
Organització: Palau Macaya
Direcció científica: Jaume Funes